

NAPREJ!

Vse za napredek slovenskega ljudstva!

Časopis «NAPREJ!» izhaja dvakrat mesečno, in sicer 4. in 18. — Uredništvo, administracija in ekspedicija je v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6/II. — Vse denarne pošiljatve je pošiljati na naslov: «Delavska tiskovna družba v Ljubljani, r. z. z. o. z.» — Vse dopise in spise na uredništvo. — Naročnina za celo leto: K 2'50, za 1/2 leta K 1'25, v Nemčijo K 3—, v Ameriko K 4'60. — Posamezne številke 8 vin.

Prvi Maj!

Sodrug! Sodruginje! Delavci, delavke! Pripravljajte se na dostojno proslavo Prvega Maja!

Za naš tisek!

Znova in znova opozarjamo slovensko delavstvo, naj ojači svoj tisek, naj okrepi svoje časopisje. Naš „Naprej!“ bi moral biti udomačen v vsaki proletarski hiši. Število odjemalcev se mora ne samo podvojiti, marveč celo podesetoriti. Če bo vsak odjemalec dobil še enega, in ta zopet enega in tako naprej — pa bo šlo! K prvemu maju je zopet prav lepa priložnost, da storimo, kar se le da, za naš tisk. Posvetimo par dni agitaciji! Tisk naš je prepotrebno orožje, brez katerega ni mogoče izbojevati nobenih bojev!

Na delo!

Delavska tiskovna družba v Ljubljani

je imela dne 3. aprila svoj redni občni zbor, ki je odobril predložene račune, izvolil desedane člane načelstva zopet v načelstvo, v nadzorstvo pa sodr. R. Malovrha, Zupana, Bartla, Sitterja in Kokalja. Poročilo načelstva z ozirom na štadij sklepov zadnjega strankinega zbora jugoslovanske socialne demokracije se je vzelo na znanje. Sklenilo se je končno: marljivo delovati, da se kar največ delavcev vpiše v družbo in da se saj v dolednem času dobi tisoč novih deležev!

Dr. Karol Lueger.

Že več nego mesec dni raste trava nad grobom moža, ki je bil v vsakem oziru markantna prikazen. Mislimo, da ne bo odveč, če se ga spomnimo tudi mi ter nalijemo o dr. Luegerju svojim čitateljem čistega vina.

Kdo je bil dr. Karol Lueger? Župan dunajskega mesta, vodja krščansko-socialne stranke, državni poslanec in namestnik deželnega glavarja na Nižjem Avstrijskem. Svojo karijero je začel kot — demokrat, pa tudi kot nasprotnik liberalizma, kar je ostal tudi do smrti, dasi je to nasprotje na stara leta znatno modificiral. Demokratizem je kmalu pokopal. Ko se je začela socialno-demokratska stranka z vso močjo razvijati, je bilo kmalu jasno, da ni misliti poleg nje na veliko specifično meščansko demokratsko stranko. Majhne vloge pa Lueger ni hotel igrati. Zato je pokazal demokratski stranki hrbet, pa je ustanovil svojo, krščansko-socialno in demokratizem je zamenjal z demagogijo.

Izprva Lueger ni bil klerikalen. Da pa dvigne krščansko-socialno gibanje, ki že od začetka ni imelo ničesar opraviti s Vogelsangovim krščanskim socializmom, je hotel izrabiti duhovščino za agitacijo. Tu je samolastni, energični mož nalletel na svojega mojstra; pridobil je pač kler, a postal je sam njegov jetnik. Če ni hotel izgubiti duhovščine in njenega vpliva, ki ga je dobila s pomočjo njegovega imena, je moral delati njeno politiko. Od začetka je postajalo malomeščansko gospodarsko-antisemitično gibanje boljbolj kle-

rika'no, Lueger se je, morda ne da bi bil sam opazil, prelevil v zagrizenega klerikalca, po zmagi splošne in enake volilne pravice se je klerikalna stranka popolnoma združila s krščansko-socialno, ki je itak že dolgo opravljala njene kupčije.

Tudi v drugih ozirih ni bil Lueger vedno železno dosleden. Zvest je ostal svoji veleavstrijski ideji v precej absolutističnem smislu; a krščansko-socialna „lojalnost“, ki mu je nazadnje pribavila dostojanstvo tajnega svetnika in naslov „ekscelenca“, je bila zelo omračena v letih 1895 in 1896, ko se je stranka borila za moč na Dunaju, in Lueger, izvoljen za župana, ni dobil cesarjevega potrdila. Takrat se je v krščansko-socialni stranki glasno govorilo o „žvenketajočih oknih na cesarskem dvoru“. To so bili časi, ko je Lueger govoril o „Rothschild-Militär“. Pozneje, kot dunajski župan, je Lueger, ne da bi ga pekla vest, delal kupčije z Rothschildom in z drugimi židovskimi kapitalisti.

Mnogo se je Lueger trudil, da bi bil delavce pridobil za svojo stranko. Ko ni dosegel tega, se je porodilo v njem strastno sovraštvo do njih, ki je povzročilo, da mu je bil 60. rojstni dan popolnoma pokvarjen. Ker je delavce javno imenoval „lumpe“, so priredili pred rotovžem velikansko demonstracijo, da je bil ves Dunaj pod njenim vtiskom.

Dunaj je Lueger ljubil, seveda na svoj način. V tem oziru se mu ne morejo odreči razne zasluge; toda tudi tu mu je bil nagli uspeh, ki zadovolji njega samega, več, nego vprašanje za bodočnost. Dolgove, ki jih je napravil njegov občinski svet, bodo čutili potomci še sto let.

Okrog Luegerja je bila vedno lačna garda, ki se je hotela na javne stroške nasiti. In Lueger je znal to izrabljati za svojo stranko. Marsikatero ničlo je dvignil na visoko mesto in posadil k bogatim virom. Posebno v tem oziru ga posnemajo naši klerikalci. Njegovo brezobzirnost bi imeli mnogi med njimi, če njegov talent, je drugo vprašanje. Kakor je tudi še vprašanje, kakšne posledice bo imela njegova smrt v krščansko-socialni stranki.

Za sedaj se je že vnela vojska med njimi in so enega, mestnega svetnika in deželnega poslanca Hrabo, že izključili iz svoje sredine, ker je preglasno povedal, da premnogi dunajski klerikalci molijo le „zum Gotte Nimm“ — k „zlatemu teletu“.

Agrarne sleparije.

Žganje morajo ljudje imeti v glavi, če res se kaj verjamejo večnemu tarnanju agrarcev, ki neprenehoma stokajo, da morajo agitirati, če se odpro meje. Ubogi reveži imajo samo škodo, škodo, škodo. Čudno je le, da se od škode lahko tako imenitno živi, kakor znajo živeti Švarcenbergi in Fürstenbergi, Hohenwarti in Coroniniji, Borni in Attemsi, pa škofje, pa klostri i. t. d. i. t. d. Kakšno obličje ima ta čudna škoda, nam pa pripoveduje statistika, ki govori s svojimi številkami vse drugačen jezik kakor stradajoči knezi in grofi in prelati.

Pravijo, da bi bila za domačo živinorejo največja nevarnost, če bi se odprle meje. Zaradi te »nevarnosti« mora biti meso tako drago, da je za delavca mesna hrana že luksuz. V resnici se pa godi siromašnim gospodom veleposestnikom tako slabo, da — izvažajo ogromne množine živine v tujino. Za leto 1908. nam daje statistika sledečo sliko, ki bo gotovo presenetila marsikoga:

	uvoz	izvoz
goveda	1 815 612	77,365.089
ovce	128 664	2 825 976
svinje	2,177.049	962.653
koze	28 567	17 050
konji	6,947 220	40,149 470
jagnjeta	24 300	300.084
osli, mule	56 840	195 530
perotnine	4,093.925	23 692 150

Skupaj 15,272.177 145,445.002

Ali je čudo, da je meso drago in dražje od dnedodne? Desetkrat toliko živine gre iz Avstrije v tujino, zlasti v Nemčijo, nego je pride iz inostranstva v Avstrijo. Domača živina v tujino, od zunaj v deželo skoraj nič — kako naj tedaj pride dovolj mesa na domači trg in kako naj si ga kupi delavec?

Visoka carina se še razume, dokler je domače proizvajanje tako slabo, da bi ga zunanja konkurenca lahko uničila. Za agrarne produkte je seveda tudi v tem slučaju nečloveška, kajti obsojati ljudstvo na stradanje, je na vsak način hudobija. Ampak pri nas sploh ne gre več za varstvo domače živinoreje, zakaj če ima Avstrija toliko živine, da lahko pošlje 145 milijonov glav, med temi 77 milijonov goved v tujino, tedaj je gotovo sposobna za konkurenco in ne potrebuje umetnega varstva na račun želodcev delavnega ljudstva. Ob vsem tem si dajo patriotični veleagrarci plačevati še po 54 milijonov na leto podpore iz žepov tistega ljud-

stva, kateremu jemljejo in podražujejo hrano, zato da mu jo bodo lahko še bolj podraževali.

Jasno je, da gre vse to na račun veleposestnikov, ker mali kmet nima aparata za izvoz živine. Mali kmet je le izgovor agrarnim bogatašem. Za njegovo ime se skrivajo, da so videti nedolžni, kadar segajo ljudstvu v žep. V državnem zboru pa podpirajo to oderuško politiko naši klerikalci in večinoma tudi liberalci. A ljudstvo molči in trpi.

Črtice iz življenja fajmoštra Božidarja Kozamernika.

X.

Fajmošter Kozamernik je včasih rad malo poveseľjačil. Bil je sicer skopuh, kakršnih je bilo malo, ali prišel je čas in ž njim želja po veselju in pijači — hajd, in fajmošter je poslal po očeta Gorjanca, pa so kočija ali sani zdrčale po belem snegu ali pa po beli cesti v sosednji trg. Tam pa je bilo precej veselih in zabavnih gospodov, dve čvrsti, debeli natakariči, hoj, to je bilo smehu, šale in dovtipov. Ura je minevala za uro — šele polnočna ura duhov je vzdignila gospoda Božidarja, da se je zahvalil „cifrasto“ svojim tovaršem-veseljkom.

Nekega zimskega dne sta se zopet odpeljala z očetom Gorjancem v trg. Zabave je bilo obilo. Ob polnoči sta se odpravila s težavo, zavila v kočuhe in — hi! — sani so zdrčale po mehkem snegu. Sneg je po malem naletaval, bila je krasna januarska noč. Župnik se je zadovoljno nagnil na mehke blazine kočije in sladko zadremal. Tudi oče Gorjanec, ki so ga imeli že precej pod kapo, so zasmrčali poleg gospoda župnika. Konja sta kmalu zapazila, da ju noben ne priganja zato sta prenehala teči in jo začela polagoma ubirati po cesti. Naprej? — O ne! Ko so se oče Gorjanec zbudili, so si meli prestrašeno oči, češ, hudič, kaj pa je to — okroginokrog sami križi in križi, konji pa polagoma po poti... Oče Gorjanec pogledajo na uro. „Krucitirken“ — pet bo že — pogledajo še enkrat okrog: „Hm, prav tam se voziva kot sva bila pred petimi urami.“ Brž zbude gospoda župnika, pa mu s strahom pripovedujejo, da sta sedaj ob petih zjutraj prav tam, kot sta bila ob polene po polnoči... Fajmošter so se tudi zbudili in takoj jima je bila situacija jasna: Konja sta zašla s ceste na pot, ki pelje okrog pokopališča, po kateri sta večkrat

vozila gnoj na njive Petrovčevega očeta, in vozila sta po nji (ker vodi naokrog) počasi celih pet ur, noben ju ni priganjal, noben ne navajal ne sem, ne tja...

Sedaj pa je oče Gorjanec pognal konjiča, župnik pa je še pridral: le hitro, da ne bodo ljudje videli kdaj prihajava domov; kaj bi si pa mislili. Ko sta konjiča pridrla domov v farovž, se je Kozamernik iz srca oddahnil, češ, zdaj sem pa doma...

(Oče Gorjanec so mi sicer pripovedovali, da je kuharica Micka strašno grdo gledala, ko je ob šestih zjutraj odpirala fajmoštru — namignili so mi tudi, češ, gvišno je grmelo. — Pa saj veste, kdo bi očetu Gorjancu vse verjel. Včasih so kakšno zanalašč le tako rekli...)

ZMES.

Papirnica na Vrju pri Medvodah je v ponedeljek, 4. t. m. zgorela. Kako je požar nastal, ni dognano, le slutiti se, da ga je zakrivila malomarnost. Sicer se poroča o ognju sledeče: Goreti je začelo v zgornjih prostorih, ogenj se je čudovito hitro razširil na vsa tovarniška poslopja in jih je vsa uničil. Pogorele niso samo strehe, tudi zidovje je uničeno. Plamen se je videl daleč naokoli, dol do Št. Vida in ker je pihal veter, je bila nevarnost velika. Ljubljansko gasilno društvo je bilo od vodstva papirnice telefonično obveščeno o nastalem požaru. Načelnik g. Stricel je dal takoj s strelom na Gradu naznaniti požar in društvo se je s parno brizgalno in vozom za moštvo odpeljalo v Medvode. Tam so že gasila društva iz Pirnič, Sore in Vižmarjev. Tovarna je bila vsa v ognju. Ljubljansko gasilno društvo se je s parno brizgalno postavilo k tovarniškemu poslopiju na drugi strani Sive, napeljalo štiri cevi in ostalo v rezervi, zakaj z one strani, kjer so gorela velika tovarniška poslopja, v katerih se izdeluje papir, je nosil tudi veter ogromno mnogo tlečih in gorečih kosov papirja čez Savo proti tam stoječim poslopijem. Ljubljanski gasilci so bili tako dve uri na straži. Ko je ponehal veter, se je ljubljanska parna brizgalna pridružila drugim brizgalnam, delujočim že od zjutraj. Akcijo vseh združenih društev je spretno vodil g. načelnik Stricel. Delovalo se je s šestimi cevmi in združenemu naporu vseh gasilcev se je v teku štirih ur posrečilo ugasiti ogenj toliko, da je bila odstranjena vsaka nevarnost. Poškodovanih je bilo pri tem požaru več oseb. Ob poltreh ponoči se je

namreč udrila streha; spodaj je bilo več oseb, ki so bile ranjene. Na srečo ni nobene posebne težke poškodbe. Poškodovane osebe je obvezal telegrafčno na pomoč poklicani zdravnik dr. Schuster. Škoda je večja, nego se je zdelo prvi čas in se ceni na več kakor dva miliona. Dvesto delavcev je brez dela. Tovarna je zavarovana in škoda ji bo gotovo povrnjena. Kdo vrne škodo delavcem, je drugo vprašanje.

Klerikalna učenost! Ko so na Kranjskem klerikalci prišli do absolutne moči v deželnem odboru, so začeli »gospodariti«. V deželnem muzeju n. pr. je bil za upravitelja dr. Šmid, dober strokovnjak in v vsakem oziru za to mesto sposoben. Klerikalcem pa je bilo zelo na poti, ker je bil — svoj čas duhovnik, ali pustil je duhovniško haljo ter se oženil. Zato so ga odslovili iz službe, kajti nestrpneži niso mogli videti poštenjaka v deželni službi. Na njegovo mesto je prišel dr. Mantuani, seve klerikalec. Ali je strokovnjak, ali ne — zato se klerikalcem ne gre, za nje velja geslo: če si klerikalec, potem si za vse dober! Pripetilo pa se je, da se je pri Ljubljani v Štepanji vasi našlo nekaj kostem podobnega. Dr. Mantuani je te kosti konstatiral takoj v »Slovincu« za ostanke »človeških katoliških glav iz turških časov«, češ, ko so Turki, hodeč ropat in morit na Kranjsko, dobili kristjane v roko, tedaj so jim glave porezali in jih v zemljo zakopali... In te kosti, podobne lobanjam, so gotovo ostanke teh katoliških glav... — Čez par dni so pa prinesli ljubljanski časopisi vest, da so te kosti — ostanke želv, kar mora tudi konstatirati vsak zdrav človek. Dr. Mantuani je kot upravitelj muzeja imel ostanke želv za ostanke katoliških človeških glav iz turških časov... Da, katoliško-klerikalna učenost pa taka!!!

„Naši Zapiski“ Pod tem naslovom izhaja vsak mesec po enkrat socialna revija, ki ima zelo raznovrstno in zelo zanimivo vsebino. Cena ji je 4 K 80 za celo leto. Vsaka posamezna številka stane le 40 v.

S Štajerskega.

Hrastnik. V nedeljo, dne 3. t. m. se je vršila večja zaupna seja, katere so se udeležili tudi zaupniki iz steklarne. Dnevni red je obsegal tri točke, in sicer 1 maj, tisk in politična organizacija. Praznovanje prvega maja se je določilo tako:

Zjutraj ob 7. uri zbirališče v gostilni gospoda Franca Erzena. Steklarji in delavci kemične tovarne se zbero pri steklarni in pridejo skupaj do gostilne Erzen. Potem odhod točno ob $\frac{3}{4}$ 8. uri proti kolodvoru in nazaj.

Popoldan veliki javni ljudski shod ob 2. uri popoldan v gori imenovani gostilni. Po shodu skupna veselica.

Pri II. t. je povdarjal sodr. Malovrh potrebo razširjanja delavskega časopisja. Nakar se je takoj naznanilo več sodr. za kolporterje.

Pri III. t. je sodr. Malovrh razložil pomen politične organizacije in se je sklenilo v kratkem zopet eno sejo sklicati, pri kateri se bode tudi odbor izvolil, tako da se prične s 1. majem vplacovanje strankinega davka.

Hrastnik. Tudi letos bo praznovalo zavedno delavstvo pri nas 1. majnik. Priprave se že vrše, tako da je pričakovati, da bode hrastniško delavstvo res lahko z ponosom reklo, da ni bilo delo, katero se je skozi več let vršilo, zastonj. Ležeče je na vas. sodrugi, da pokažete, da se zavedate. Komaj 10 dni nas loči do našega praznika. Te dni porabite, sodrugi, in agitirajte, da se sleherai udeleži zjutraj demonstracijskega obhoda, kakor tudi popoldne shoda in veselice. Pokazite na dan vašega praznika, da se zavedate svoje dolžnosti kot delavci. Na ta dan praznuje zavedno delavstvo celega sveta brez razlike in narodnosti svoj praznik; tudi hrastniško delavstvo bo napravilo svojo dolžnost. Sodrugi, na delo!

Hrastnik. V nedeljo, dne 24. t. m. ob 3. uri bode javni ljudski shod v gostilni gospoda Fr. Erzena. Dnevni red: Praznovanje prvega majnika. Sodrugi in žene, udeležite se tudi tega shoda polnoštevilno.

Hrastnik. Ako pride tujec v naš kraj, povpraša začudeno, kako je mogoče, da je v tej tesni dolini toliko industrije.

In v ta, skoraj izključno delavski kraj hočejo nekateri gospodje z vso silo zanesti narodni prepir. Delavcem v kemični tovarni in steklarni se hlinijo, kakšni prijatelji da so.

Zagrebski
Franck

..... kot tovarniško znamenje

priporočujemo *najboljši* pridatek
kot priznано za kavo!

Sl. Zagreb 7.10.1917

Z veliko vnemo se trudijo učitelji nemške šole, da bi pridobili delavstvo za nemško idejo in na ta način zanesli med delavce prepir. Izrabiti so hoteli steklarje kot Nemce proti slovenskim delavcem. Ustanovili so neko nemško delavsko pevsko društvo, katero so naši sodrugi pntem prekrstili v samo delavsko pev. društvo in pristopili k osrednji zvezi avs. pev. društev. Ustanovili so pa tudi nemško telovadno društvo in vzgojili nekaj delavcev kot nemške burše (akoravno so ti izključno slov. narodnosti), da delajo po dolini kraval.

Ko je gosp. nadučitelj nemške šole videl, da s sodrugi steklarji pri pev. društvu ne bode opravil nič za svoje namene, je iskal pota, na kakšen način bi se jih rešil.

Jezil se je nad sodr. Malovrhom, ker je ta opozoril delavce, da naj se ne dajo zapeljati in in naj ostanejo kot delavci zvesti svoji stranki. Skuhal je jezo tudi nad sodr. Sitterjem, menda zato, ker se v občini za uboge reveže poteguje in proti nemškim izkoriščevacem nastopa.

Ker so pa sodr. steklarji na to oporekali, je enostavno prenehal učiti petje. Misli je, da bodo hlapci takoj na trebuh popadali in mu obljubili, da bodo hlapci nemških kapitalistov. Zažugal jim je tudi, da bodo ustanovili v steklarni neko žolto nemško organizacijo podobno N. D. O. Delavci, zapomnite si to! Po Kranjskem Vas hočejo slovenski liberalci vzgajati kot stavkokaze, v Hrastniku pa nemški učitelji,

To je tista meščanska ljubezen do delavstva, ki hočejo na eni strani slovenski, na drugi strani pa nemški meščani razdvojiti združeno delavstvo v prid mednarodnih kapitalistov.

Drugače je pa pri telovadcih ali nemških burših (slovenske narodnosti). Ti so garda nemške gospod. Ker pa gospodje ne morejo po cesti, na mirno idoče ljudi in sodruge (kateri se nočejo npogniti nemško-kapitalističnemu terorizmu) vpiti «Hajl im Seg, den Slaven am Strik» (prišli bi namreč tisti turnarji prvi nad red, ker so sami Slovenci), preskrbe to ti mladeniči. Nad sodrugi steklarji vpijejo, da so Slovaki, pritepeni, nahrulijo jih z Wacht am Rhein i. t. d. Nekolikokrat je že prišlo do spopadev. In ako ne bodo ti mladeniči miru dali, si bodo delavci sami red napravili. Opozarjamo tudi politično oblast, da naj jim prepove tako izzivanje. — V nedeljo dne 3. t. m. je

prišlo tudi do kravala. Vračali so se namreč štirje hrastniški domačini iz Zidanega mosta. Na postaji so jih počakali pijani turnarji in začeli vpiti po svoji stari navadi, lučati kamenje, nevarnost je bila taka, da so morali streljati, da so prostrasili suroveže. Drugi dan so pa našli pri neki hiši velik kuhinjski nož zraven turnarskega klobuka. Ti suroveži so se potem drugi dan zopet oborožili s sekirami, noži itd., a le našim sočrugom pri steklarni se imaje zahvaliti, da ni prišlo do večje rabuke. Delavci kemične tovarne in steklarji, ne dajte se za kozarec vina tako daleč zapeljati. Pustite to judeževo delo!

Poprimite se rajši dela Vam koristnega; to je Vaše strokovne organizacije. Ako hočete imeti telovadno društvo, osnujte svoje delavsko.

Zalostno je pač, da se delavstvo med seboj prepira, njih izkoriščevalec se pa smeje.

Saj večina steklarjev je itak pametna, le 4 ali 5 mladih fantov je še tako zapeljanih.

Nasprotno je v kemični tovarni. Vsi fantje, ki so jih prisilili k turnarjem, so Slovenci.

Pokažite se tudi Vi neustrašene, tako kot steklarji, pustite frakarje pri miru, naj si bode te ali one narodnosti. Ne pozabite, da ste delavci in kot taki pripadate k delavski stranki. Ali ni naravnost izdajalsko sejati prepir med Vasimi sotrpini?

Delavci v Hrastniku, bodite brez razlike narodnosti solidarni, združite se tesno, stopite neustrašeno v Vaše bojno strokovno društvo in ne dajte se od nikogar zapeljati. Vaše geslo bodi: «Proletarci vseh deželâ, združite se!» V združenosti je moč.

Trbovlje. Že dolgo časa se je tukaj opazala očitna tendenca, spraviti delavce v obupen položaj in verjetno je nad vse, da bi družba rada izzvala kakšne nepremišljene korake. Delavcem se trga akord naravnost sistematično. Posebno se prakticira ta metoda na zapadnem revirju, kjer se odlikuje inženir Martiny s svojo brezobzirnostjo. Zadnji mesec je bilo delo tako razdeljeno, da so rudarji zaslužili komaj po 1 K 20 vin. na dan. Ko je prišlo do izplačevanja in so delavci spoznali, kakšen je rezultat, so v silni razburjenosti uprizorili demonstracijo proti inženirju in pred graščino. Okrog 1500 delavcev je opustilo delo. Organizacija je takoj posredovala in obvestila tudi rudniško oblast. Sklical se je shod rudarjev, na katerem je sodrug Sitter pojasnil položaj in svetoval delavcem, naj opuste stavko,

dokler se ne izvrše pogajanja. Predlog se je sprejel in delavci so šli res na delo. V delavskem domu je ostal komisar rudniške oblasti, da se temeljito pouči o delavskih pritožbah.

Omeniti je, da ta dogodek ni v zvezi z zahtevami, ki so jih rudarji s posredovanjem zadruga že pred tedni predložili trboveljski premogokopni družbi.

Trbovlje. (Provociranje in preganjanje rudarjev.) V sredo, dne 6. t. m. je ob 6. zjutraj v zapadnem revirju, kakor smo že poročali, izbruhnila stavka, katero je povzročil edinole obratni vodja Martiny s svojim brutalnim, sirovim postopanjem. Martinek, ki je prišel pred 4 meseci z Ogrskega — kakor se govori, je na Ogrskem pretepil delavce na najgrši način — hoče kazati tudi v Trbovljah svojo »zmožnost« in »izobrazbo«. Pričenjal je trgati ljudem plače, jih zmerjati na najostudnejši način in pehati jih iz pisarne, če so se prišli pritožiti. Ni čuda torej, da je delavstvo postalo po dolgem potrpežljivem trpljenju razburjeno. Zjutraj se je delavstvo zbralo pred obratno pisarno in glasno zahtevalo: »Proč s človekom, ki je hujši od vsakega sibirskega kozaka in nas hoče spraviti še v hujšo sužnost! Razburjenost proti njemu je bila tolika, da ga je morala žandarmerija vzeti v varstvo. Dopoldne so se vršila v rudniški pisarni pogajanja, pri katerih so bili navzoči zaupni možje, sodr. Sitter, rudniški komisar dr. Kallab in komisar okr. glavarstva dr. Ratej iz Celja. Sodruga Sitter je dokazal grdo, nečloveško postopanje obratnega vodje in zahteval, naj se odstavi iz službe; ravnatelj pa pri celi obravnavi ni videl drugega, kakor terorizem delavcev in pasivno rezistenco ter je po brzogovornem navodilu upravnega sveta družbe izjavil, da bo samo pod tem pogojem popoldne ob 4. reklamiral plače, če gredo delavci takoj na delo. Popoldne so se pridružili stavki tudi rudarji vzhodnih revirjev 1 in 2 in počivalo je v rudnikih vse delo. Rudarji so v delavski obleki čakali pred pisarno obratnega vodje nadaljnjega izida obravnave. Ob 4. so prišli zaupni možje in sodr. Sitter v pisarno, ki je bila obkrožena z žandarmerijo. Rudniški komisar Kallab je naznanil zaupnim možem, da je ravnateljstvo odklonilo vsako pogajanje; torej je bilo vse moštvo izprto.

Ob 6. zvečer se je vršil na vrtu gosp. I. Rožiča velik javen shod, na katerem je sodr. Sitter podvrget postopanje Martinyja, ki spada pod

ključ — in trboveljske rudokopne družbe, najostrejši kritiki. Končno so delavci izrekli, da gredo na delo, da zadeva proti krivcu Martinyju ne sme mirovati. V četrtek pri reklamaciji se je dokazalo, da so nekateri rudarji zaslužili komaj po 96 vinarjev na dan; seveda se jim je potem dočalo do 2 kroni. Sodr. Sitter je protokolarčno zaslísal pritožbe delavcev proti Martinyju, ki se odstopijo rudniškemu uradu, na podlagi katerih bi morala rudniška oblast Martinyja takoj izročiti sodnji in ga dati v špeharno.

Trbovlje. V našo delavsko občino se zagajajo tako narodnjaki kakor klerikalci. Razume se, da tudi »Štajercianci« z Linhartovim Štajercem silijo med delavce. Pa smešna do skrajnosti so vsa ta napenjanja. Delavstvo Trbovelj ve prav dobro, da je njegovo mesto v socialni demokraciji, ki je edina delavska stranka. Tudi razne časopise od »Narodnega Lista« doli do najnovejše ljubljanske cunje, ki se imenuje »Jutro«, se vsiljuje našemu delavstvu. Oh, kaj naj pa pomenijo ti protidelavski listi za trboveljske rudarje? V Trbovljah ni mesta za kapitalistično časopisje — trboveljski delavec bere svoj »Naprej«, »Rdeči Prapor«, »Naše Zapiske« in ži sedaj z veseljem pričakuje še strokovnega lista »Rudarja«, ki začne s 1. majem izhajati. — Novic v naših Trbovljah je vse polno. Če bi jih hotel v »Napreju« vse popisati, bil bi »Naprej« samo za Trbovlje potreben. Zaslužek v premogovniku je slab, trboveljska premogokopna družba neče nič slišati o kakem zboljšanju — draginja pa tako neznosna! Prepotrebno bi bilo zato, da bi vsi trboveljski trpini spoznali vrednost dobre strokovne organizacije, da bi potem z njeno pomočjo izbojevali sebi boljše bodočnost. Rudarji, delavci trboveljski! Zamislite se med seboj v svojem žalostnem stanju — in vsi v organizacijo!

Iz idrijskega okraja.

Inpozanten shod se je vršil v pivarni »Črnega orla« v Idriji, dne 10. t. m. Dvorana je bila tako nabita, da še davno ne tako. Razpravljale so se same rudarske stvari. V imenu rudarske zadruga o vseh od delavstva stavljenih zahtev na rud. direkcijo sta poročala sodruga Brus in Filipič. Iz poročila je bilo posneti, da rud. gospoda veliko obljubuje, končno pa se izgovarja na ministrstvo javnih del. To pa zopet na ministrstvo financ i. t. d.

Na to dobi besedo sođr. Straus, ki razloži početek delavskega gibanja sedanjih rudarskih in šolskih zahtev ter preide na smešne odgovore in čudno postopanje naše rudniške gospode. Namesto, da bi se izpolnile obljube, ki jih je obljubljaj sekijski načelnik Thoman in rud. ravnateljstvo samo, pa je za delavstvo čimdalje slabše. Trgajo se akordi v jami, daje se slabo žito delavcem, izdajajo se strog predpisi za delavce, da se kmalu ganiti ne bo smel iz svojega stanovanja, niti v svojem prostem času. Uradniki se iz delavstva norčujejo, da je draginjske doklade vzela aneksija Bosne in Hercegovine, sami vlečejo draginjske doklade in posebej še letne nagrade. Aneksijske stroške naj torej nosi samo delavec. Kdo je vsega tega kriv. Delavci sami, ki se jih vedno kliče v organizacijo vseh v Avstriji, oziroma na svetu medversko in mednarodno združenih rudarjev. Ali teh je vedno veliko število, ki lazijo za buržoaznimi, brezpomembnimi društvi, medtem, ko se mi trudimo, da delavstvo stanovsko združimo v lastni organizaciji. Kadar mi zborujemo na shodu, hodijo po gostilnah in izprehodih, zabavljajo na vse, kar je delavskega, samo da se hlinijo gospodi. Tako postopanje ni delavsko in je glavna ovira, da se ne doseže vspeh. Navzoči so govoru burno pritrdjevali in enoglasno sprejeli predlagano resolucijo, ki se glasi: Delavstvo c. kr. erar. rudnika v Idriji, zbrano na javnem shodu dne 10. aprila 1910 zahteva. 1. Krajevni del. odbor rud. zadruga se poziva, da tekom treh dni izposluje od c. kr. rud. ravnateljstva definitivni odgovor, kaj je ukrenilo, oziroma kaj namerava ukreniti glede delavskih zahtev stavljenih v resolucijah dne 21. marca, 22. sept. in 12. dec. l. l. Po sprejetem odgovoru naj se skliče takoj zopet shod vseh delavcev z dnevnim redom: Poročilo o danem odgovoru in sklepi k temu. 2. Krajevni odbor naj obenem tudi zahteva, da se delavstvu akordi zvišajo ter da se deli dobro in zdravo žito delavcem, ne pa tako, kot je zadnje čase. K tej točki so se oglasali govorniki-delavci drug za drugim in se pritoževali proti sistemu, ki se izvaja zadnje čase v rudniku. Delavstvo je bilo razburjeno in le malo je manjkalo, da niso prisilili odbor rud. zadruga, da bi bil prisiljen takoj iz shoda odkorakati po odgovor v grad. Pri drugi točki je pojasnil sođr. Straus pomen 1. maja za delavstvo ter pozival, da se udeležijo vsi delavci manifestacijskega obhoda na dan 1. maja. Sprejelo se je tudi enoglasno sledečo izjavo: Javni shod

sklene, da se na 1. maj ne dela, ampak se praznuje v najsijajnejši obliki. Krajevnemu odboru pa se nalaga, da pri c. kr. rud. ravnateljstvu izposluje kazni prosti dan, tudi za žgalniške in druge delavce, ki jih nedeljska služba veže. Končno se je sprejelo podpirati tudi prošnji rudarja I. Jereba glede sobotnih dopustov z ozirom na to, da ima kot brivec pretežno večino delavstva, ki se ob sobotih navadno brijejo. Shod je bil nadvse lep in se je brez vsakega prerekanja izvršil, kar nam jasno priča, da je delavstvo složno in ene misli, da je treba sedanje žalostne razmere izpremeniti. Delavcem torej v spomin in geslo: vsi za enega, eden za vse, kar je edino prav.

Sodrug! in sodruginja! Delavski praznik 1. majnik bo letos v nedeljo. Dolžnost delavstva je, da ga tudi letos kar najsijajnejše slavi. Izvrševalni odbor okrajne organizacije je določil sledeči program letošnje proslave: V soboto, dne 30. aprila zvečer razsvetljava delavskih domovanj. Ob 1/2 9. uri zvečer priredi «Godbeno društvo» promenadni koncert na trgu. Po koncertu se vrši obligatno predavanje v podružničnih prostorih Unije. Na prvi maj: I. Zjutraj odhod mesta z godbo. Sestanek na novem trgu, ob 5. uri zjutraj. Vspored: 1.) Kolesarji; 2.) Godba; 3.) Politični odbor; 4.) «Mladinska zveza»; 5.) Žensko društvo «Veda»; 6.) Podružnica «Unije» in soc. društvo «Naprej». II. Javni ljudski shod pri «Črnem orlu» Dnevni red: Državni zbor avstrijski in delavstvo. III. Popoldan zbirališče pred hišo sođr. A. Kogejja in korporativni odhod ob 1. uri na zemljo, kjer se vrši velika javna ljudska veselica. Vspored: 1.) Slavnostni govor; 2.) Godba; 3.) Srečkanje; 4.) Ples; 5.) Šaljiva pošta. Vstopnina 30 vin. za osebo; otroci prosti. Zvečer ob 7. uri skupni odhod nazaj v mesto. V slučaju slabega vremena se vrši veselica v pivarni pri «Črnem orlu». Rediteljem je oskrbeti, da ie vsopred natančno po načrtu vrši.

Kolesarji, pozor! Podpisano načelstvo vas vabi tem potom, da se proslave prvega maja udeležite korporativno, in sicer pri jutranjem odhodu (zbirališče ob 5. uri zjutraj) na starem trgu. Po odhodu izlet v Sp. Idrio, kjer je prijateljski sestanek pri g. Š. Lapajnetu. Ob 9. uri dopoldne se udeležimo jav. ljudskega shoda pri «Črnem orlu». Ob 1. uri popoldan zopet skupni odhod k veselici na zemlji.

Za načelstvo: T. Brus.

Še vedno proti naši realki. Nasim čitateljem je znano, koliko gnojnice je že zliil «Slovenec» na

ta zavod izpod peresa rimskih fanatikov. Zadnje čase pa se je te nečedne tekočine lotila tudi zloglasna Gostinčarjeva «Naša Moč». V št. 18 t. l. piše sledeče: «Lepi sadovi bivše mestne realke v Idriji se kažejo pri njej učencih. Ni še dve leti, ko sta se ustrelila v Ljubljani na pokopališču dva učenca bivše mestne realke. In sedaj pred štirinajstimi dnevi se je zopet ustrelil pri vojaki v Sinju v Dalmaciji neki F. Japelj. Vzrok je sedaj še neznan. Končno pa se zaletava ta posoda gnojnice v «Napreja» in njega urednika, češ, sedaj nam je jasno, kdo hujška delavce proti veri. Delavci le za Tončkom, potem se pa njemu zahvalite, ako pridete v kako kazen. Tončku pa povemo, naj le hujška delavce proti veri, potem pa tudi mi ne bomo molčali, kajti ravno na takem stališču, kakor isti realec, sta dva rudarja družinska očeta. Imena so na razpolago» Avtorja teh vrstic je res razsvetlil sam sveti duh. V enem odstavku končuje, da sedaj še ni vzrok znan, zakaj se je Japelj ustrelil. V drugem pa trdi, da sta dva rudarja na istem stališču kakor isti realec, da imata torej isti vzrok se ustreliti. Mi smo pa ravno isti dan tudi čitali v časopisih, da se je v Maria-scheinu na Severnem Českem obesil vpokojeni župnik Josip Kafka, ki menda ni bil učenec bivše mestne realke v Idriji. Kakor tudi vemo, da ga ni urednik našega «Napreja» hujškal, da je storil ta zločin, ki je po njegovi veri največji smrtni greh. Kakšen vzrok je katoliškega župnika do samomora prignal, to nam bo gotovo vedela zopet pojasniti vsevedna «Naša Moč»!

Društvo za otroško varstvo v Idriji izreka iskreno zahvalo gosp. Fr. Kavčiču, kavarnarju v Idriji, za blagodušni dar 7 K 50 v.

Društvo za otroško varstvo in mladinsko skrb v sodnem okraju Idrija je imelo svoj občni zbor dne 20. marca t. l. Iz odborovega poročila, ki se je članom razdelilo tiskano, je razvidno, da šteje društvo 16 ustanovnikov in 393 članov. V poslovnem letu 1909 je bilo 11.388 K 43 v dohodkov ter 5137 K 98 v izdatkov, tako da znaša društvena imovina koncem leta 6250 K 45 v. Društvo je redno podpiralo 133 nedoraslih sirot, za kar je izdalo 3920 K 54 v; izredne podpore v denarju in za nabavo obleke, obutve itd. so pa znašale 868 K 85 v. Za oddajo v učna in službena mesta se je posredovalo v najmanj 20 slučajih. V zavodu „Otroški prijatelj“ v Šiški se vzdržuje ena go-

jenka. Občni zbor je sklenil, da se društveni odbor z vso vnemo poprime pripravljalnih del v ta namen, da se čimprej ustanovi prepotrebna ljudska in dijaška kuhinja. Obenem se je razpravljalo o ustanovitvi rudniške delavnice za rokodelske vajence v Idriji.

Pomagalo je. Iz Sp. Idrije se nam piše: V zadnji št. «Napreja» od meseca marca priobčili ste, kako po parje je hotel novi občinski odbor odgnati 80letnega B. Gnezda brez podpore. Vsled tega dopisa pa so se klerikalnim starešinom vendar srca omečila in mož je dobil 4 K. Seveda je moral pri tem slišati od g. nadučitelja Bajca, torej tajnika občine, lepe levite, ki jih niti priobčiti ne moremo v javnosti. Svetujemo Bajcu, da se to več ne zgodi.

Naznanilo. Vsem članom «Obrtniske bolniške blagajne v Idriji» se s tem naznanja, da je prevzel zdravljenje blagajničnih članov g. dr. Pavel Indra, okrajni zdravnik v Idriji. Ordinira v mestni ubožnici. Tjakaj je torej iti v slučaju kake obolevnosti. Pri tej priliki se še enkrat opozori vse člane, da je za vsak slučaj obolevnosti potreben bolniški list, katerega se dobi pri podpisnem ali v slučaju njega odsotnosti pri namestniku g. Miju Tratniku. Toliko v pojasnilo in znanje. Ivan Štravs, t. č. načelnik.

Kolesarjem se naznanja v smislu obč. zbora društva «Sloge», da se je izvolilo sledeči novi odbor: Predsednik: T. Brus, namestnik: A. Krčnik, tajnik: V. Poženel, blagajnik: A. Rejc, reditelj: I. Gnezda in P. Filipič. Odborniki: S. Moravec, A. Kmet, A. Jereb in Avg. Hladnik.

Občni zbor brat. sklad. se je vršil dne 28. m. m. v Barbara čakalnici. Šlo je gladko, ker se je točka premembe pravil odložila za izvanredni občni zbor. Zapisnik zadnjega izrednega zbora in dostavljeni dodatek 10% povišanja provizij prehodninskih določil se je na znanje vzel.

Kaj je z dividendom v čipkarski šoli, povprašujejo idrijske čipkarice. Mesec april gre h koncu, pa ni še nikjer nič. Čisto naravno. Dividendo se je nekaj let dajala, ker se je bilo bati konkurence od strani Prve idrijske čipkarske zadruga. Ker je ta vsled nesložnosti žensk samih prenehala, izginila je tudi dividenda v šoli. To je tudi dobra šola nekaterim zabavljivcem, ki svoje zavode in njih vodstvo vedno blatijo. Kadar toča pobi, ne pomaga več zvoniti. To naj si delavke tudi zapomnijo.

Strokovni list „Rudar“ bo izšel s prvim majem; izhajal bo štirikrat na mesec. Vsak član „Unije“ dobi list zastonj. Letna naročnina bo 4:80; posamezne št. po 10 vin.

Z Jesenic.

Vedno bolj strogo se postopa z delavci v naši tovarni. Že enkrat smo ožigosali našo tovarno, kakšen red vlada pri dobivanju premoga za delavce. Sedaj so nastavili starega moža, da pazi na premog pri basanju v vreče. Vzeti se mora vse od kraja, najsi bo prst ali kamenje, ali premog. Nato se natančno tehtja, da je ni morda kilogram premoga preveč. Nositi morajo delavci po pet minut daleč vreče na tehtnico in potem pa drago voznika plačati. In nazadnje morajo delavci opraviti vse to samo po dnevu, tako da morajo jemati dopust, da si nabavijo potrebnega kuriva. Torej delavec, ki je sam, mora prositi koga, da mu pomaga, seveda ne zastonj. On zamudi $\frac{1}{4}$ shita. Če ima 320 K na dan, je s tem zgubil 80 v pomagacu plača 80 v, vozniku 1 K premog stane 100 kg 2 K. Na ta način mora revni delavec plačati za 100 kg premoga 4 K 60 v. Kapitalisti si pa bašejo žepe z milioni. Tukaj svetujemo duhovščini, da malo vtakne nos, ki ga tako rada povsod vtika.

Naši kovinarski organizaciji se kažejo tudi še lepši dnevi. Kakor smo že omenili, se ustanovi v kratkem abstinenci krožek, dalje se je pa tudi sklenilo, da se bodo upeljali ob nedeljah mali sestanki, na katerih se bode poljudno predavalo. Začelo se je s tem že nedeljo, 13. t. m. in bo vedno vsako nedeljo ob 7. zvečer pri Jeleni na Savi. Člane org. in njih prijatelje vabimo, da se teh sestankov redno udeleže, da se tako učvrstimo v socialističnih idejah.

Umrl je Ivan Obilčnik, daljšasni član pol. in strokovne organizacije. Bil je navdušen socialist, sicer pa miren in blag človek. Pogreba se je udeležila večja deputacija članov strokovne org. Zadnji čas je bival pri svoji materi na Koroškem v Bistrici. Blag mu spomin!

Kakšna vzgoja se vceplja v »ajmohtarskem« domu med čuki, je zopet dokaz žalosten slučaj, ker so pretekli teden odveleli orožniki nekega dečka v starosti 15 let v Kranjsko goro, ker je več strankam pokradel mnogo denarja in drugih dragocenosti. Gospodje kaplani naj predvsem dragim svojim orlom razlože 7 božjo zapoved.

Prvi maj bomo letos skupno s železničarji praznovali. Vspored za prvi maj je sledeči: Ob 6. zjutraj je obhod skozi staro Savo čez železniški most na Jesenice, z Jesenic po novi cesti nazaj k »Jeleni«, kjer bo tudi zbirališče pred 6. zjutraj. Po končanem sprevodu bo javni ljudski shod z dnevnim redom: 1. Maj. Popoldne ob 3. bo velika veselica z raznim vspešdom v salonu pri Jeleni. Vseh somišljenikov dolžnost je, da se udeleže i obhoda, i shoda, popoldne pa gotovo veselice.

Paragraf „2“, kakor so krstili hudomušneži dr. Šuštersiča v nedeljo 10. t. m. je imel ta dan v del. domu kmečki shod po § 2. Shod je bil dobro obiskan od Rovtarjev, Bohinjcev in sploh od kmečkega ljudstva. Delavcev je bilo tako malo na tem shodu, da ni vredno omenjati. Kaj je vse čakal, je težko povedati, ker zavednih ljudi niso spustili v njihov dom, kar je bilo pa drugih notri, pa niso vedeli kaj povedati. Gospod se je pripeljal menda v avtomobilu na Savo. Zakaj? je lahko odgovoriti. Ker ima slabo vest.

PREVIDNOST

skrbne
gospodinje

temelji na tem, da pri nakupu Kathreiner Kneippove sladne kave ne zahteva samo sladne kave ampak vsakokrat izrečno naglašja, da hoče Kathreiner in vzame le take izvirne zavitke, na katerih se nahaja slika župnika Kneippa kot varstvena znamka in ime Kathreiner. Le ti znaki jamčijo za pristnost Kathreinerja

N hče več ne godrnjá
Čez slabosti in težave
 Ako

spozná.
 Ki drži želodce zdrave!

Najboljše krepčilo želodca

potrebno v vsaki skrbni hiši!

Ljudska kakovost	liter K 2.40.
Kabinetna kakovost	„ 4.80.
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.	

Ponaredbe kaznjive.

Najnižje cene.

Največji izbor.

Skrbno izdelovanje

Precbleke. Popravila

L. MIKUSCH.
 Tovarna dežnikov,
 Ljubljana, Mestni trg 15.

Kje se dobe najboljši poljedelski stroji,
 kakor mlatilnice, gepelni, čistilnice, preše
 za sadje i. t. d.?

Edinole pri:

12-10

FR. STUPICA

v Ljubljani * Mar. Terezije cesta
 števil. 1 :: Valvazorjev trg števil. 6

in zakaj? Zato, ker so dotični stroji iz najboljših tovarn sveta, najboljše sestavljeni, ker se istih proda na tisoče in tisoče komadov in se ravno radi tega, ker se jih izdeluje v velikih množinah, dobivajo po nizkih cenah. Moji stroji so povsod jako priljubljeni. — Obračajte se na mojo trdko pri nakupu stavbenih potrebščin, portland-cementa, traverz, železniških šin in druge različne železnine in raznega orodja, nagrobnih križev, tehtnic.

„Jurjevo čistilo“
 je danes specialiteta vseh krem, ostane vedno sreča, torej se ne posušijo, daje najlepši in najhitrejši blek, se dobiva povsod in ima ljubljanski grad kot varstveno znamko.

Vsak kdor varuje svoje čevlje, rabi edino

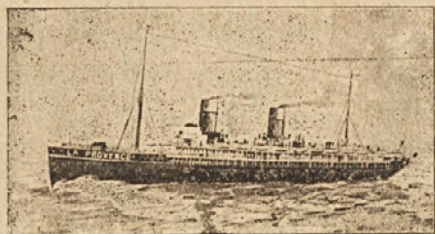
„Jurjevo čistilo“

ki je v svoji dobroti nedosegljivo.

V vedni uporabi napravi usnje zelo mehko.

Edina izdelovalca:

Kregar & Seljak - Ljubljana.

Samo 6 dni!

Ed. Šmarda

12—10 potovalna pisarna
v Ljubljani, Dunajska cesta šte. 18.

Francoska linija Havre-
New-York **samo 6 dni!**

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana
Prešernove ulice šte. 9

12—9 priporočata v največji izberbi po najnižjih cenah
obleke za gopode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za
gospode in dečke, žakete za dame, paletu za dame, plašče za deklice.

Kmečko - delavska gospodarska zadruga

Dobravlje :: p. Sv. Križ, Goriško :: Dobravlje

Priporoča svojo

bogato zalogo izbornih vin.

V Ljubljani ima zalogo v Vodmatu „pri Mraku“. Po
cenah je vprašati v prodajalni Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico, Vodmat, Bohoričeva ulica.

Kašelj.

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko: «Tri jelke». — Zaloge pri

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Anton Bajec

24-7

== umetni in trgovski vrtnar ==
v Ljubljani :: Pod trančo.

Cvetlični salci izdeluje šopke, vence s trakovi.

Vrtnarija na Karlovski cesti 2.

: Zunanja naročila točna. :

Ceno češko posteljno perje!

5 kg, novega oskubenega K 9-60
boljše K 12—, belo, mehko oskub-
ljeno K 18— do K 24—, snežno-
belo, oskubljeno K 30— do K 36— Pošilja franko po
povzetju. Zamenja se in vzame se nazaj, če se povrnejo
poštni stroški.

Benedikt Sachsel, Lobes 860 pri Plzinju, Češko

Dragotin Puc

tapetniški in preprogarski mojster

Ljubljana :: Marije Terezije cesta 16.

Edina

KOLINSKA
KAVINA
PRIMES

ZNAMKA TOVARNE.

je

najokusnejši

in edino

pristni domači izdelek